

De huidige Euthanasiewet: daar komt moord en doodslag van?

1. Het strafproces waarin voor het eerst in België drie artsen zich als beschuldigen voor het hof van assisen moesten verantwoorden voor hun handelen in het kader van de Euthanasiewet, is inmiddels afgelopen.¹ U vraagt zich misschien af hoe het überhaupt tot een proces voor het hof van assisen, in plaats van een correctionele rechtbank, is kunnen komen. Dat is in deze zaak het gevolg geweest van twee elementen.

In de eerste plaats was de strafrechtelijke kwalificatie die het Openbaar Ministerie heeft gegeven aan de feiten, cruciaal. De arts die de euthanasie had uitgevoerd (de uitvoerende arts) werd door het Openbaar Ministerie vervolgd voor vergiftiging (art. 397 Sw.). De twee artsen op wie de uitvoerende arts een beroep had gedaan om een advies te verlenen zoals de Euthanasiewet vereist in geval van een niet-terminale aandoening (de arts-consulenten), werden vervolgd wegens mededader-schap aan vergiftiging (art. 66 Sw.).

Een tweede beïnvloedend element was het tijdstip waarop de kamer van inbeschuldigingstelling in hoger beroep uitspraak deed over het al dan niet bestaan van bezwaren en de verwijzing naar de strafrechter. De uitspraak van de KI van 22 november 2018 volgde ongeveer een jaar nadat het Grondwettelijk Hof de wetwijziging van 2016 – die de mogelijkheid invoerde voor de onderzoeksgerechten om misdrijven waarvoor de wetgever een opsluiting van meer dan 20 jaar bepaalt, bij aanneming van verzachtende omstandigheden te correctionaliseren en dus te verwijzen naar een correctionele rechtbank (in plaats van een hof van assisen) – had vernietigd.² Als gevolg van het arrest van het Grondwettelijk Hof kunnen misdaden waarvoor de wetgever een opsluiting van meer dan 20 jaar voorziet, niet (meer) worden gecorrectionaliseerd en moeten zij bijgevolg naar het hof van assisen worden verwezen. Zo gebeurde het ook met het dossier over de euthanasie bij Tine Nys, waar de feiten door het Openbaar Ministerie werden gekwalificeerd als vergiftiging, wat wordt gestraft met een levenslange opsluiting.

2. Die kwalificatie, met bijhorende strafmaat, brengt mij meteen bij het voornaamste pijnpunt van de huidige Euthanasiewet: de strafrechtelijke 'inpassing' en omkadering rammen langs alle kanten.

De Belgische Euthanasiewet stipuleert dat de arts geen misdrijf pleegt indien de door de wet bepaalde materiële en procedurele vereisten zijn vervuld. Welk misdrijf de arts bij het naleven van de voorwaarden niet pleegt, wordt evenwel niet gepreciseerd. In de rechtsleer wordt een euthanasie die niet conform de Euthanasiewet werd uitgevoerd, bij gebreke aan een specifieke delictomschrijving ondergebracht bij de

La loi actuelle sur l'euthanasie : source de meurtre et d'homicide ?

1. Le procès pénal au cours duquel, pour la première fois en Belgique, trois médecins ont dû justifier de leurs actes en tant qu'accusés devant la Cour d'assises dans le cadre de la loi relative à l'euthanasie est désormais terminé¹. Vous vous demandez peut-être comment un procès a pu être intenté devant la Cour d'assises plutôt que devant un tribunal correctionnel. Deux éléments sont à l'origine de cette situation dans cette affaire.

D'abord, la qualification pénale que le ministère public a donnée aux faits a joué un rôle crucial. Le médecin qui avait pratiqué l'euthanasie (le médecin exécutant) a été poursuivi pour empoisonnement par le ministère public (art. 397 C. pén.). Les deux médecins que le médecin exécutant avait consultés afin d'obtenir un avis, comme l'exige la loi relative à l'euthanasie en cas de situation non terminale (les médecins consultés), ont été poursuivis pour complicité d'empoisonnement (art. 66 C. pén.).

Le moment auquel la Chambre des mises en accusation a statué en appel sur l'existence éventuelle d'objections et sur le renvoi devant le juge pénal a également joué un rôle. Le prononcé de la Chambre des mises en accusation du 22 novembre 2018 est intervenu environ un an après que la Cour constitutionnelle a annulé la modification de la loi de 2016 – qui a introduit la possibilité pour les juridictions d'instruction de correctionnaliser, en cas de circonstances atténuantes, les délits pour lesquels le législateur prévoit une incarcération de plus de vingt ans et donc, de les renvoyer devant un tribunal correctionnel (au lieu d'une Cour d'assises)². À la suite de l'arrêt de la Cour constitutionnelle, les crimes pour lesquels le législateur prévoit une incarcération de plus de vingt ans ne peuvent (plus) être correctionnalisés et doivent, par conséquent, être renvoyés devant la Cour d'assises. C'est ce qui s'est passé dans le cas du dossier relatif à l'euthanasie de Tine Nys, dans lequel le ministère public a qualifié les faits d'empoisonnement, ce qui est passible de la réclusion à perpétuité.

2. Cette qualification, et la sanction correspondante, m'amènent d'emblée au principal point épineux de la loi actuelle relative à l'euthanasie : la « classification » pénale et l'encadrement ne tiennent pas debout.

La loi belge relative à l'euthanasie stipule que le médecin ne commet pas de délit si les exigences matérielles et procédurales déterminées par la loi sont satisfaites. Toutefois, le délit que le médecin ne commet pas s'il respecte les conditions n'est pas précisé. Dans la doctrine, une euthanasie qui n'a pas été pratiquée conformément à la loi relative à l'euthanasie est ramenée, à défaut de description spécifique du délit, sous les

1. De burgerlijke partij heeft weliswaar nog een cassatieberoep aangekend m.b.t. de burgerlijke belangen. De strafrechtelijke vrijpraak staat echter vast nu het Openbaar Ministerie geen cassatieberoep heeft aangekend.
2. GwH 21 december 2017, nr. 148/2017, <https://www.const-court.be/>.

1. La partie civile a certes introduit un pourvoi en cassation en ce qui concerne les intérêts civils. Toutefois, l'acquiescement pénal est certain puisque le ministère public n'a pas introduit de pourvoi en cassation.
2. C.C. 21 décembre 2017, n° 148/2017, www.const-court.be/.